

Tijdschrift voor Numismatiek

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- & PENNINGKUNDE

VOL. XXVIII

Tweemaandelijks tijdschrift

Nr. 5 1978

Redaktie : VAN KEYMEULEN André

Jules Lootenslaan 33

9620 ZOTTEGEM

Thesaurie, publiciteit, verzending : LE MAIRE Pierre

De Broquevillelaan 53, bus 12

1200 BRUSSEL

Bijdrage : Beschermend lid : 500 fr.

Lid : 325 fr. — Buitenland : 375 fr.

te storten

op P.C.R. nr. 000-0846038-04 van het E.G.M.P. te Brussel of
via de afdelingen.

DE PENNINGEN VAN HET GENOOTSCHAP EERSTE AANVULLING

In *Tijdschrift voor Numismatiek* 1976, blz. 1-14 publiceerden wij de lijst van de penningen uitgegeven door het E.G.M.P. en door de lokale afdelingen. Sindsdien zagen meerdere nieuwe uitgaven het licht en leek het ons aangewezen het bestaand overzicht te volledigen.

De belangstelling voor deze uitgaven neemt gestadig toe. Men kan niet ontkennen dat deze produkties niet van aard zijn om de belangstelling van de investeerders op te wekken, maar anderzijds heeft de numismaat ook niet de minste interesse voor de investeerders. De numismaat weerhoudt immers alleen alles wat een metalen getuigenis daartelt zoals de penningen van het Genootschap die een duurzame en blijvende getuige zijn van de vitaliteit en de activiteiten van de vereniging.

Alvorens de catalogus voor te stellen van de jongste uitgaven, moeten wij eerst en vooral de aandacht vestigen op het feit dat een bronzen

exemplaar van de eerste penning die door het Genootschap in 1960 uitgegeven werd (*Tijdschrift voor Numismatiek* 1976, blz. 3, nr. 1) te koop aangeboden werd op een numismatische beurs. De oorsprong of afkomst van dit bronzen exemplaar is mysterieus vermits bij de firma die instond voor de realisatie alleen de bestelling van een zilveren aanmunting (100 ex.) geplaatst werd. De meest aanvaardbare uitleg voor het bestaan van dit exemplaar zou zijn dat het een bronzen proefslag uit het atelier betreft. Dit stuk weegt 18,8 g terwijl de zilveren exemplaren een gewicht hebben van 23,43 g.

Zoals bij de eerste lijst, rangschikken wij ook nu de penningen in twee reeksen, te weten de penningen uitgegeven door en voor het Genootschap en vervolgens de aanmuntingen door de lokale afdelingen.

I. Penningen uitgegeven door en voor het Genootschap

A.1. 1976 : penning, geslagen door de firma Mauquoy, uitgegeven naar aanleiding van de algemene vergadering gehouden te Leuven op 17 oktober 1976.

Voorzijde : reproductie van de gouden Peter, geslagen te Leuven van 1381 tot 1383, voor rekening van Johanna en Wenzel.

Keerzijde : omschrift : EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE — ALLIANCE EUROPEENNE NUMISMATIQUE
In het midden : ALGEMENE VERGADERING / X-1976 / AAN DE VOORZITTER VAN DE / AFDELING LEUVEN / JOZEF PEETERS / DEDIE AU PRESIDENT / DE LA SECTION DE LOUVAIN / X-1976 / ASSEMBLEE GENERALE

Doormeter : 30 mm.

Slagaantallen : 16 ex. uit goud, 1 uit vermeil aangeboden aan de heer J. Peeters, 120 uit zilver, 20 uit lood.

A.2. 1977 : penning, geslagen door de firma Mauquoy, uitgegeven naar aanleiding van de algemene vergadering gehouden te Nijvel op 16 oktober 1977.

Voorzijde : reproductie van de denarius van de abdij van Nijvel (die in 1004 het muntrecht bekwam - Dannenberg 144), omringd door het omschrift : ALLIANCE EUROPEENNE NUMISMATIQUE - / - EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

Keerzijde : omschrift op 8 lijnen : 16.X.1977 / ASSEMBLEE GENERALE NIVELLES / DEDIE AU GENERAL / GEORGES BAURIN / VOOR BEWEZEN DIENSTEN / AANGEBODEN / NIJVEL / 16.X.1977

Doormeter : 31 mm.

Slagaantallen : 11 ex. uit goud, 1 uit vermeil aangeboden aan Generaal Baurin, 130 uit zilver, 20 uit lood.

II. Aanmuntingen door de Afdelingen

B.1. 1976 : penning, geslagen door de Koninklijke Munt van België, uitgegeven op initiatief van de Afdeling Brussel, naar aanleiding van de Vijfjaarlijkse Numismatische Dagen van Brussel (die een vervolg zijn van de Eerste Internationale Numismatische Dagen van Brussel), gehouden in het Rogier Centrum op 27 en 28 maart 1976.

De penning is ontworpen door de heer Harry Elström.

Voorzijde : reproductie van de voorzijde van de kleine groot van Jan I, hertog van Brabant (1268-1294). In het midden : Sint-Michiel die in zijn handen de kruisnagels en een lans houdt. In het veld, de handtekening : ELSTRÖM

Keerzijde : omschrift op vier lijnen : BRUXELLES.DEN.V. / NUMISMATICA.QVINQVEN / NALES DIES.II. XXVII-XXVIII / MARTIIS MCMLXXVI, gevolgd van de afkortingen SEN (Societas Europæana Numismatica) en NB (Numismates de Bruxelles).
Op de afsnede : monogram van de graveur.

Doormeter : 30 mm.

Slagaantallen : 113 ex. uit goud 900/1000, 660 uit zilver, 672 uit koper, 678 uit similor, 40 éézijdige proefslagen van de voorzijde uit lood.

Normaal is deze penning in medailleslag, doch 165 van 660 zilveren exemplaren zijn in muntslag.

B.2. 1977 : penning, geslagen door de firma Louis Nelen uit Gent, op initiatief van de Afdeling Gent, naar aanleiding van de vierhonderdste verjaardag van de Pacificatie van Gent.

Voorzijde : twee ineengestrengelde handen. Omschrift : PACIFICATIE / VAN GENT / 400e VERJARING DER / VERZOENINGSPOGING / IN DE NEDERLANDEN

Keerzijde : wapenschild van de stad Gent en de data : 1576-1976
Op de afsnede : E.G.M.P. AFD. GENT

Doormeter : 36 mm.

Slagaantallen : 1.006 exemplaren uit brons

B.3. 1977 : penning, geslagen door de Koninklijke Munt van België, op initiatief van de Afdeling Brussel, naar aanleiding van de tentoonstelling « Numismatum, bij de verzamelaar in de leer of een stukje geschiedenis », georganiseerd in de Bank Brussel Lambert, te Brussel van 7 tot 30 december 1977.

De penning is ontworpen door de heer Harry Elström.

Voorzijde : identiek aan deze van de penning van de Vijfjaarlijkse Numismatische Dagen van Brussel 1976 (zie B.1., hiervoor).

Keerzijde : omschrift op 8 lijnen : NVMIS / MATICA. / COLLECTIO / COGNITIOQVE. / BRVXELLIS / DECEMBRI. / MDCCCCL / XXVII.

Het cijfer XXVII is omgeven door twee afkortingen in kleiner lettertype : SEN (Societas Europæa Numismatica) en NB (Numismates de Bruxelles).

Op de afsnede : monogram van de graveur.

Doormeter : 30 mm.

Slagaantallen : 25 ex. uit goud 900/1000, 397 uit zilver 925/1000, 500 uit koper, 59 uit lood.

B.4. 1977 : penning, geslagen door de firma Mauquoy, op initiatief van de Afdeling Antwerpen, naar aanleiding van de tentoonstelling « Brabantse munten in omloop ten tijde van Rubens », georganiseerd in de Bank Brussel Lambert, te Antwerpen van 12 tot 30 december 1977.

Voorzijde : zelfportret van Rubens met aan weerszijden, langsheen de listel, de jaartallen I577 en I640. In het veld, voor het borstbeeld : PP RUBENS en achteraan een geopende hand.

Keerzijde : in het midden, embleem van de Bank Brussel Lambert, omgeven door het omschrift : E.G.M.P. / AFDELING-ANTWERPEN / I577 I640 / TENTOONSTELLING / I977

Doormeter : 30 mm.

Slagaantallen : 106 ex. uit zilver 950/1000, 20 uit lood.

B.5. 1978 : penning, geslagen door de firma Mauquoy, op initiatief van de Afdeling Tubize, naar aanleiding van de tiende verjaardag van haar stichting (Numismatische Dag van 19 maart 1978).

Voorzijde : binnen een cirkel, wapenschild van Tubize, omgeven door het omschrift : + CERCLE : NUMISMATIQUE : DE : TUBIZE : B :

Keerzijde : in het midden, binnen een cirkel, omschrift op 6 lijnen :
 IO^e / ANNIVERSAIRE / DE LA SECTION / DE / TU-
 BIZE / 1967-1977, omgeven door het omschrift : ALLI-
 ANCE EUROPEENNE NUMISMATIQUE

Doormeter : 30 mm.

Slagaantallen : 10 ex. uit zilver 900/1000, 95 uit brons.

Maurice COLAERT

STERLINGEN VAN JAN I VAN BRABANT TE BONN GESLAGEN

Nadat Jan I in de slag bij Woeringen (1288) de aartsbisschop van Keulen gevangen genomen had, vervaardigde de Brabantse hertog er enkele sterlingen met op de voorzijde het gedeeld wapen van Brabant en Limburg en op de keerzijde een breedarmig kruis met in elk kanton een klaverblad of een rozas.

De Witte schreef deze sterlingen zonder voorbehoud toe aan Jan I van Brabant ⁽¹⁾. W. Hävernicks huldigde de weinig waarschijnlijke hypothese dat de Keulse bisschop na zijn vrij snelle vrijlating zelf deze munten zou vervaardigd hebben die — en dit maakt de hypothese onmogelijk — getrouwe nabootsingen van zijn overwinnaar waren ⁽²⁾! V. Tourneur ten slotte meent dat deze reeks bestaat uit zowel stukken vervaardigd door Jan I en de stad Bonn die zich tegen de aartsbisschop had gekeerd ⁽³⁾.

In feite kunnen wij de gekende munten onderscheiden in twee reeksen :

(1) A. DE WITTE, *Histoire monétaire des comtes de Louvain, ducs de Brabant et marquis du Saint Empire romain*. T. 1, Antwerpen, 1894.

(2) W. HAEVERNICK, *Die Münzen von Köln... von Beginn der Prägung bis 1304*. Köln, 1935, blz. 175-177.

(3) V. TOURNEUR, *Les esterlins de Bonn*, in *Revue Belge de Numismatique et de sigillographie*, 89, 1937, blz. 17-24.

1. Reeks met op de voorzijde het gedeeld schild met de leeuw van Brabant en de leeuw van Limburg en de legende DVX-LIMB-VRGIE

Met deze voorzijde zijn ons 6 keerzijden bekend :

(telkens een lang krukkekruis dat de legende doorsnijdt)

- a. MON/ET A/BVH/HEH, in elk kanton een klaverblad
- b. MON/ET A/BVH/HEH, in elk kanton een klaverblad aan een gebogen stengel
- c. MON/ET A/BVH/HEH, in elk kanton een klaverblad aan een dubbele gebogen stengel
- d. MON/ET A/BOH/HEH, in elk kanton een klaverblad
- e. MON/ET A/DEB/VHE, in elk kanton een klaverblad
- f. CIVI/TAS/BVN/CHS, in elk kanton een klaverblad aan een rechte stengel.

2. Reeks met op de voorzijde hetzelfde schild en de legende MO-IE-BVN-ENSIS

Hieraan beantwoorden 3 keerzijden (zelfde beelden naar als 1) :

- a. CIVI/TAS/BVN/CHS, in elk kanton een klaverblad
- b. CIVI/TAS/BVN/CHS, in elk kanton een klaverblad aan een stengel
- c. DVX/BR A/BAN/DIE

V. Tourneur meende dat de stukken met DVX BRABANDIE en DVX LIMBURGIE (1 a tot e en 2 c) in opdracht van Jan I zijn vervaardigd en deze met CIVITAS BVNCHS (2 a en b) in opdracht van de stad Bonn.

Wat evenwel met stuk 1 f dat zowel de ene als de andere legende vermeldt? Het stuk werd niet vermeld door Tourneur al had hij het bestaan ervan kunnen kennen vermits er in 1903 reeds sprake van was als stammende uit de verzameling Ch. Hermans ⁽⁴⁾.

Het is duidelijk dat dit stuk de hele stelling van Tourneur op de helling zet. Is het misschien een soort « conventiestuk » tussen Jan I en de stad Bonn? Misschien. De stukken zelf maken ons niet veel wijzer. Enkel het opduiken van geschreven bronnen kan misschien vroeg of laat uitsluitel brengen.

Willy VANDERPIJPEN

(4) A. DE WITTE, *La collection Charles Hermans à Anvers — Quelques variétés nouvelles de monnaies brabançonnnes*, in *Revue Belge de Numismatique et de sigillographie*, 59, 1903, blz. 254.

MUNTEN EN ZEGELS VAN DE AARTSBISSCHOPPEN VAN TRIER

Trier is de oudste stad van Duitsland. Omstreeks het jaar 15 vóór J. Chr. stichtten de Romeinen AUGUSTA TREVERORUM, het latere Trier. Naar het einde van de derde eeuw toe werd de nederzetting TREVERIS genaamd, een keizerlijke residentie.

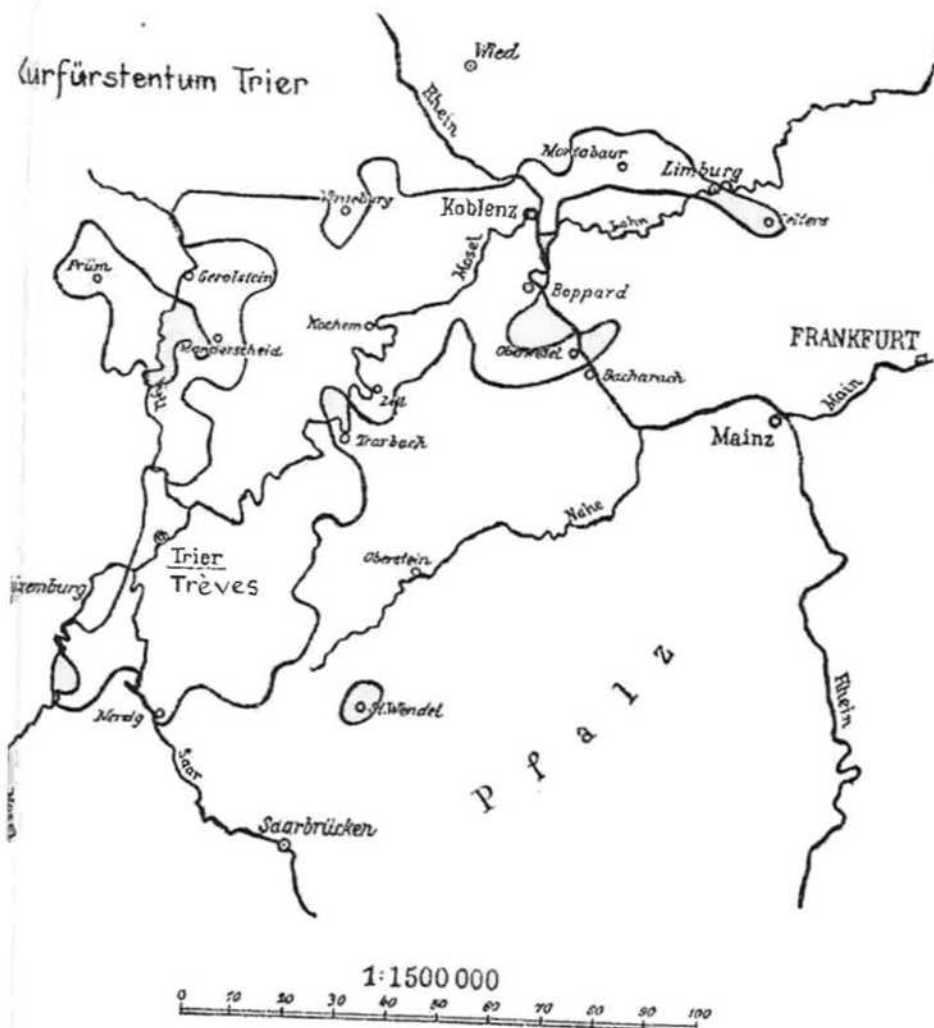
Als bisschoppelijke zetel van de steeds meer uitbreiding nemende Kristelijke Kerk, ging de belangrijkheid van de stad nog meer toenemen. In de vijfde eeuw werd zij door de Franken veroverd en na meerdere verwoestingen, maakte zij, na de verdeling van het Karolingische keizerrijk in 870, deel uit van het Oostfrankisch keizerrijk. In 958 verkreeg Trier de toelating om een markt te houden waardoor de uitbreiding en de bloei van de stad nog meer de hoogte gingen.

In de 12de eeuw werden de aartsbisschoppen van Trier keurvorsten van het Germaans Heilig Rooms Rijk. Met Trier als hoofdstad, stichtten zij het Keurvorstendom Trier. Zij bestatigden en bevestigden hun macht en onafhankelijkheid door hun eigen munt te slaan. Deze stukken, zowel de munten als de zegels, getuigen van een zeer artistieke aanleg en smaak en behagen zowel de numismaat als de kunstliefhebber.

In onze streken maakt de mens sinds meer dan 2000 jaar gebruik van geld en de oeroude waarheid « Het geld regeert de wereld » heeft nog steeds niets van zijn waarde verloren; wel integendeel! De zegels, die naast de muntstukken gebruikt werden, behoren tot de oudste getuigen van menselijke beschaving. Reeds vierduizend jaar vóór J. Chr., bedienden de geëvolueerde volkeren zich reeds van zegels hetzij als eigendomsmerk, als beschermmiddel tegen vervalsingen of ook nog als identifikatieteken.

De eerste muntstukken, daterende uit de zevende eeuw vóór J. Chr. waren kleine schijfjes uit edel metaal — meestal zilver — waarop de zegel van een stad of van een vorst aangebracht was als bewijs van hun kwaliteit en van hun gewicht. Het procédé voor het aanbrengen van de zegels en de toenmalige aanmuntstechniek waren gelijkwaardig, hoewel de gebruikte grondstoffen en het voorbestemd gebruik van beide documenten verschillend waren. De muntstempels en de zegels werden dan ook vaak door dezelfde persoon gegraveerd. De munten en de stempels tonen dezelfde karakteristieke tekens: schilden, portretten of inscripties die de uitgevende autoriteit, een stad of een vorst, kenbaar maken. Getrouwe weergave van hun tijd, getuigen zij zowel van economische opbloei of verval als van politieke machtswisselingen en evolutie in de kunstuitsvormen.

De oudste muntstukken van de aartsbisschoppen van Trier — de « Pfennige » (denarii) — werden gebruikt tussen de 10de en de 13de eeuw en stammen rechtstreeks af van het muntsysteem dat om-

streeks het jaar 800 door Karel de Grote ingevoerd was. In de loop van voornoemde periode was de ekonomie nog relatief eenvoudig en weinig ontwikkeld en volstond deze « Pfennig » (een zilverstukje van ongeveer 1,5 g) ruimschoots als betalingsmiddel, zelfs in de handelsbetrekkingen met afgelegen gebieden. Dit is trouwens de reden waarom talrijke Trierse stukken uit de 10de en de 11de eeuw teruggevonden zijn in de streken van de Baltische zee.

De toekenning van het muntrecht, vanaf het begin van de 12de eeuw, aan een steeds toenemend aantal prinsen en kerkdignitarissen,

had de opkomt en de verspreiding voor gevolg van sterk verschillende regionale muntsoorten zoals ondermeer de lichte « Pfennig » van Trier (denarius treverensis). Uit één mark zilver (gewichtseenheid van 233,856 g) vervaardigde men 288 Pfennige, die op de voorzijde steeds de afbeelding tonen van de aartsbisschop, meestal met zijn attributen de mijter en de kromstaf. De meest courante motieven die men op de keerzijde aantreft zijn kerken, kruisen en sleutels, symbool van Sint-Pieter de patroonheilige van het aartsbisdom en van de stad Trier.

Balduin von Luxemburg (1307-1354)
dubbele denarius

De muntdevaluatie die in het begin van de 14de eeuw onder aartsbisschop Balduin von Luxemburg (1307-1354) doorgevoerd werd, noopte tot een verminderd gebruik van zilver en leidde tot de tijdelijke aanmuntning van een dubbele denarius, de « Doppelpfennig ». Maar de « Pfennig », relatief kleine munteenheid, kon uiteindelijk niet meer beantwoorden aan de geldnoden en vereisten, ontstaan ingevolge de ontwikkeling en uitbreiding van de handelsbetrekkingen.

Balduin von Luxemburg
halve shilling

Aldus werd omstreeks 1338, onder invloed van buitenlandse munten, te Trier een nieuwe muntwaarde ingevoerd, aangepast en verwant aan het systeem van de Engelse sterling. Het muntstuk dat wel dra een grote rol zou gaan spelen was de « Dicker Pfennig » (denarius

grossus). Eveneens aangeduid als « Turnose », naar de « Gros tournois » voor de eerste maal aangemunt in 1226 te Tours voor rekening van de Franse koning Lodewijk IX, had deze munt een waarde van 12 pfennige en verwierf zij later bekendheid onder de benaming « Groschen ». De populariteit van deze munt in de Rijn-, Maas- en Moezelstreek was dermate dat talrijke generaties wereldlijke en geestelijke vorsten dergelijke stukken zowel te Trier als elders lieten aanmunten.

Onder aartsbisschop Kuno II. von Falkenstein (1362-1388), die met andere vorsten monetaire overeenkomsten had afgesloten ter uitbreiding van het omloopgebied en de geldigheid van de munten, verschenen twee nieuwe muntsoorten : in 1368, de Rijn-groschen, ook « Wysse Pfennig » of « Albus » genaamd en in 1385 het goudstuk, de « Gulden ».

Werner von Falkenstein (1388-1418)
wysepennig

Al spoedig tenzeerste gewaardeerd voor handelsbetrekkingen, situeren deze muntsoorten zich in een van de meest briljante periodes in de muntgeschiedenis van de Rijn- en Moezelstreek.

In het begin van de 16de eeuw moest noodgedwongen een grote zilvermunt in omloop gebracht worden omdat de stijgende noden aan stukken met grote waarde niet meer door goudstukken alleen konden beantwoord worden. Dit nieuw ingevoerd zilverstuk is bekend als de « Guldiner » of ook nog de « Guldengroschen ». Het had dezelfde waarde als de befaamde Rijngulden en verwierf snel de naam « Taler » naar analogie met de « Thalergroschen » die in Joachimsthal in Bohemen in circulatie gebracht was. Bijna alle Trierse « Talers » die onder de aartsbisschoppen Johan VI, Jakob III en Johan VII (die elkaar opvolgden tussen 1556 en 1599) uitgegeven werden, tonen

op de voorzijde Sint-Pieter en op de keerzijde het aartsbisshoppelijk wapenschild. Dit wapen is getopt met de hoed van de prins-keurvorst, de kromstaf en het zwaard, symbolen van de waardigheid en de geestelijke en wereldlijke macht van de aartsbisshoppen.

Daarentegen werd de pasmunt het slachtoffer van een konstante waardevermindering die trouwens katastrofaal werd in de loop van de beginjaren van de Dertigjarige Oorlog. De meest bekende pasmunt, in Trier vervaardigd, was het « Petermännchen », aldus genoemd naar de afbeelding van Sint-Pieter. In zeer grote hoeveelheden uitgegeven en verspreid over gans West-Duitsland, werd dit muntstuk omstreeks 1689 vervangen door het « drievoudig Petermännchen ».

Johann Hugo von Orsbeck (1676-1711)
Petermännchen

Johann Hugo von Orsbeck (1676-1711)
Drievoudig Petermännchen

In de loop van de 17de en de 18de eeuw brachten de aartsbisshoppen van Trier bijzonder mooie en uiterst verzorgde muntstukken

in omloop, namelijk dukaten, daalders of talers en guldens, allen versierd met prachtige portretten, de « hoofden » ter waarde van 20 kreuzerlen tenslotte nog, vanaf 1748, koperen muntstukken van 4, 2 en 1 Pfennig. Tevens vonden er ook speciale uitgften plaats ter herdenking van bijzondere gebeurtenissen. Het betreft eerder medailles dan munten want niets wijst erop dat dergelijke stukken voor de geldomloop bestemd waren.

De aartsbisshoppen lieten niet alleen voor hun eigen gebruik munten slaan, doch ook ten voordele van hun wijbisshop van Koblenz en, af en toe, ten voordele van de religieuze instellingen van Boppard, Cochem, Oberwesel, Rhenus, Bernkastel en Pfalzel. De muntslagplaats van Trier werd in 1429 gesloten zodat het atelier van Koblenz het enige is dat het privilege genoot van de muntslag.

Johann Hugo von Orsbeck
2/3 taler

(vervolgt)

Kurt CIBIS

RECENTE AANMUNTINGEN

Ingevolge de nog steeds toenemende belangstelling voor de numismatiek stijgt ook het aanbod nieuwe muntuitgften met de regelmaat van een klok. Vele regeringen hebben begrepen dat dergelijke emissies niet te versmaden winsten opleveren voor de staatskas.

Een goede twintig jaar terug waren de uitgften van nieuwe courante muntstukken nog tamelijk zeldzaam vermits de landen pas hun munttypen wijzigden wanneer dit door bepaalde omstandigheden vereist was. Wij denken hierbij aan veranderingen in het politiek stelsel of van het staatshoofd, een aanpassing van het muntsysteem ingevolge de economische toestand, enz. De uitgifte van herdenkings-

munten was veeleer uitzonderlijk en het moet ook gezegd worden dat het aantal landen die munten sloegen kleiner was dan nu het geval is. Sommige naties gaven slechts sporadisch herdenkingsmunten uit terwijl nog andere sinds hun ontstaan nooit dergelijke stukken in omloop brachten.

Tegenwoordig is die toestand fel geëvolueerd. De aanmunting van nieuwe courante muntstukken is sterk toegenomen enerzijds door het onafhankelijk worden van talrijke eertijds gekolonialiseerde landen en anderzijds door de snelle monetaire fluctuaties.

De uitgifte van herdenkingsmunten is thans omzeggens een gevestigd gebruik en aan de fabricatie van pseudo-munten schijnt voorlopig nog geen einde te komen. Deze laatste worden meestal voorgesteld als herdenkingsmunten van een of andere gebeurtenis maar worden in feite alleen maar op de markt gebracht om de goedgelovige verzamelaars het geld uit de zakken te halen.

Het is absoluut niet gemakkelijk om de aktualiteit op de voet te volgen. Het is ontegensprekelijk juist dat de meest opzichtige pseudo-munten met enorm veel publiciteit aangekondigd worden terwijl de werkelijke munten daarentegen vaak met meer bescheidenheid in omloop komen. De hierna volgende lijst van nieuwe uitgiften heeft slechts een informatief karakter.

Andorra

Deze dwergstaat brengt thans goudstukken op de markt. De stukken vermelden geen waarde-aanduiding, hebben een gewicht van 8 g en een doormeter van 23 mm en worden betiteld als «soevereinen». De aangekondigde oplage bedraagt 7.000 exemplaren waarvan de helft met Latijns en de andere helft met Katalaans omschrift. Vermits Andorra geen munten uitgeeft, betreft het dus stukken zonder wettelijke koers die men amper als pseudo-munten maar veeleer als gewone medailles moet beschouwen.

Belize

Pseudo-munt van 100 dollar, 1978, goud 500/1000, 6,21 g en 26 mm, met op de voorzijde een afbeelding van de god Maya Itzamma.

Bulgarije

Stuk van 5 leva, zilver, 20,5 g, dit jaar uitgegeven ter herdenking van de honderdste verjaardag van de geboorte van de schrijver en revolutionair Pejo Kracholov Jarrorov. Beperkte oplage: 200.000 exemplaren.

Ter herdenking van de honderdste verjaardag van de bevrijdingsoorlog tegen het Ottomaans juk, wordt een zilverstuk van 10 leva, 1978, 30 g, uitgegeven. De oplage is beperkt tot 100.000 exemplaren. Men kan zich de bemerking maken dat een dergelijke verjaardag absoluut verdiend herdacht te worden, maar dat het toch verkieslijker

zou geweest zijn om een werkelijk courant muntstuk te laten aanmunten in plaats van een beperkte uitgifte die op de koop toe dan nog bestemd is voor de uitvoer.

Canada

Stuk van 1 dollar, zilver, ter herdenking van de Xe Commonwealth Spelen die van 3 tot 12 augustus 1978 doorgingen te Edmonton in Alberta. De prospectus vermeldt de verkoopprijs niet maar het is duidelijk dat die beslist hoger zal liggen dan de faciale waarde voor een zilverstuk van 23,33 g met een gehalte van 500/1000.

Cocos eilanden

Deze uit 27 koraaleilanden bestaande natie in de Indische Oceaan, brengt haar eerste reeks nationale courante muntstukken in omloop. Zij bevat 7 stukken uit aluminium-brons en uit koper-nikkel vervaardigd. Op de voorzijde staat het portret van William Keeling die in 1609 deze eilandengroep ontdekte.

Cook eilanden

Goudstuk van 200 dollars, 1978, uitgegeven ter herdenking van de ontdekking van Hawaï door kapitein Cook.

Pseudo-munt van 2.000 dollars, 1978, goud 900/1000, 16,94 g en 31,8 mm.

Dominikaanse republiek

Zilverstuk van 30 pesos, 1977, met een doormeter van 50 mm en een gewicht van 78 g, geslagen ter herdenking van de 30ste verjaardag van de lokale centrale bank.

Duitse Bondsrepubliek

In 1978 wordt de aanmunting van herdenkingsmunten van 5 mark in vooruitzicht gesteld en dit naar aanleiding van respectievelijk de 175ste verjaardag van de geboorte van de chemicus Justus von Bulig, de 175ste verjaardag van het overlijden van de dichter Friedrich Gottlieb Klopstock en de 175ste verjaardag van het overlijden van de filosoof Johann Gottlieb von Herder.

Duitse Democratische Republiek

Uitgifte van een stuk van 5 mark, 1978, zilver 500/1000, 12,2 g, 29 mm, ter herdenking aan de grote Duitse dichter Klopstock. Oplage: 100.000 stuks.

Ethiopië

Dit land gaf onlangs een reeks uit van 5 nieuwe omloopsmunten (van 1 tot 50 cents). De beeldenaars zijn alvast in de geest van de revolutionaire beweging.

Finland

Een stuk van 25 markkaa, 1978, zal de internationale winter-sportkampioenschappen herdenken die in Lahti plaats hebben.

Voortaan zal het stukje van 5 pennia uit aluminium in plaats van uit brons geslagen worden.

Groot-Brittannië en de Commonwealth

Het 25 jarig regeringsjubileum van koningin Elisabeth II (1952-1977) was een gerechtvaardigde gelegenheid voor de emissie van crowns en soortgelijke muntwaarden door Groot-Brittannië en talrijke landen die deel uitmaken van de Commonwealth zoals Australië, de Bermuda eilanden, Canada, de Falkland eilanden, Gibraltar, Guernsey, Jersey, het eiland Man, Sint-Helena, Tristan da Cunha.

Vier landen brengen dit jaar nog herdenkingsmunten op de markt voor de kroningsplechtigheid die in 1953 plaats vond. Het betreft de eilanden Ascension, Man, Sint-Helena en Tristan da Cunha. De munten worden geslagen door de Pobjoy Mint en zijn te bekomen uit koper-nikkel en uit zilver. Voor dit laatste metaal is de aanmuntning in twee verschillende kwaliteitsuitvoeringen voorzien.

Een andere lidstaat, met name Guernsey, geeft in 1978 een stuk van 1 crown uit ter gelegenheid van het bezoek dat koningin Elisabeth II in juni jl. aan het eiland bracht.

Guinea-Bissau

In het raam van de F.A.O. aanmuntning: uitgifte van stukken van 20, 5, 2 1/2 pesos, 1 peso en 50 centavos uit koper-nikkel, nikkel-brons en aluminium.

Haïti

Met de uitgifte van een goudstuk van 50 gourdes en een zilverstuk van dezelfde waarde, herdenkt Haïti het wereldkampioenschap voetbal dat dit jaar in Argentinië plaats had.

Hong-Kong

Nieuw stuk van 50 cents, 1977, koper-nikkel, 22,5 mm. Op de voorzijde het klassiek portret van koningin Elisabeth II, ontworpen door Arnold Machin.

Als derde stuk in een reeks van 12 (1 per jaar) brengt de Britse kroonkolonie dit jaar een goudstuk van 1.000 dollars op de markt dat het « Jaar van het paard » herdenkt. De vorige stukken herdenken respectievelijk het « Jaar van de draak » en het « Jaar van de slang ».

Israël

Dit land brengt twee stukken uit waarvan men mag aannemen dat ze nooit in de circulatie zullen aangetroffen worden: een zilverstuk van 50 pounds, 20 g, 34 mm, dat de 30ste verjaardag herdenkt van de oprichting van de staat Israël. Met identieke beeldenaars wordt een goudstuk uitgebracht van 12 g, 25 mm, met een faciale waarde van 1.000 pounds.

Italië

Italië kampt reeds sedert jaren tegen de regelmatige verdwijning van de muntstukken uit de omloop. Thans wordt een stuk van 200 lire ingevoerd. Het is uit bronzital, weegt 5 g en heeft een doormeter van 24 mm. De voorziene oplage belooft 500 miljoen exemplaren.

Jamaica

Zoals de overige lidstaten van de Commonwealth, gaf ook Jamaica pseudo-munten uit ter gelegenheid van het 25 jarig ambtsjubileum van de Britse vorstin. Het betreft een stuk van 25 dollars, zilver 925/1000, 136,1 g en 63 mm alsook een stuk van 100 dollars uit goud 900/1000.

Jordanië

Nieuw muntstuk van 1/4 dinar, 1977, koper-nikkel, 17,1 g, 34 mm, dat het zilveren regeringsjubileum herdenkt van koning Hoessein. Op de keerzijde wordt de gevel van een tempel van Petra afgebeeld.

Marokko

Dit land laat bij de Royal Mint volgende muntstukken aanmaken: een goudstuk van 250 dirhams en drie zilverstukken van 50 dirhams (35 g en 42 mm). De stukken worden gelijktijdig uitgebracht en herdenken (niet zonder enige vertraging!) volgende evenementen: de 20ste verjaardag van de Marokkaanse onafhankelijkheid (1975), het Jaar van de vrouw (1975) en de annexatie van het noordelijk deel van de Spaanse Sahara bij Marokko (1976).

Mauritius eiland

Herdenkt de 10de verjaardag van zijn onafhankelijkheid met de uitgifte van een goudstuk van 100 rupees en een zilverstuk van 25 rupees.

Nederlandse Antillen

Ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van de oprichting van de lokale centrale bank, geven de Nederlandse Antillen twee pseudo-munten uit geslagen uit zilver en goud.

Panama

Dit jaar viert Panama de 75ste verjaardag van zijn onafhankelijkheid met de uitgifte van volgende reeks muntstukken: 1 centesimo uit brons; 2 1/2, 5, 10, 25 en 50 centesimos uit koper-nikkel en ten-slotte 1, 5 en 20 balboas uit zilver. Het stukje van 2 1/2 centesimos zal het kleinste ter wereld zijn. Wellicht had men de bedoeling om van het stuk van 20 balboas (met een doormeter van 61 mm) het grootste ter wereld te maken, maar hiervoor werd Panama geklopt door Jamaica dat een stuk van 63 mm op de markt bracht.

Polen

Dit land brengt ons opnieuw een schoolvoorbeeld van een pseudomunt: een goudstuk van 2.000 zloty, 1977, 8 g, 21 mm, met op de keerzijde het portret van Frederic Chopin. Oplage: 4.000 exemplaren.

Portugal

Brengt dit jaar een courant muntstuk in omloop van 25 escudos (eerste Portugese munt met deze faciale waarde). Het is uit koper-nikkel, weegt 9,5 g en meet 26,25 mm. De beeldenaars zijn eenvoudig gehouden maar getuigen van een goede smaak: op de voorzijde, de symbolische afbeelding van de republiek en het omschrift LIBERDADE DEMOCRACIA en op de keerzijde, het nationaal wapen, de waarde-aanduiding en de vermelding REPUBLICA PORTUGESA.

Salomon eilanden

Met datum 1977, verscheen aldaar een nieuwe reeks omloopsmunten (van 1 cent tot 1 dollar), met op de voorzijde het portret van koningin Elisabeth II en gevarieerde keerzijdebeeldenaars.

Tonga

Om de eentonigheid te breken brengt Tonga een stuk op de markt van 1 pa'anga, 1977, koper-nikkel, dat de vorm heeft van een rechthoek (47,4 × 27,5 mm) met afgeronde hoeken. Oplage: 25.000 exemplaren.

Tsjechoslovakije

Stuk van 100 korun, zilver 700/1000, 33 mm, ter ere van Julius Fucik.

Western Samoa

Western Samoa herdenkt de 50ste verjaardag van de eerste lucht-overtocht over de Stille Oceaan met de uitgifte van een stuk van 100 talas uit goud en een stuk van 1 tala uit koper-nikkel (waarvan tevens een « numismatische » versie uit zilver geslagen wordt). De stukken tonen het portret van de piloot Sir Charles Kingsford Smith, dat zich verheft boven een landkaart waarop de gevolgde reisweg, met landing te Samoa, uitgestippeld staat.

Maurice COLAERT

DE MUNTSLAG TIJDENS DE LATIJNSE MUNTUNIE — RECHTZETTING

In het artikel van de heer Jan Moens, verschenen in *Tijdschrift voor Numismatiek* 1978, blz. 109-114, moet de laatste zin van de eerste paragraaf op blz. 110 « Hiervan gebruikte België in 1909-1913 voor zijn muntslag een bedrag van 1.496.099 frank in 5 francs-stukken en 706.974 frank in pasmunt » gewijzigd worden in « ... een bedrag van 1.496.099 frank waarvan 779.125 frank in 5 francs-stukken en 706.974 frank in pasmunt ».

MEDAILLE « DANTE ALIGHIERI » DOOR ALPHONSE DARVILLE

Alphonse Darville is geboren te Mont-sur-Marchienne in 1910. Hij studeerde aan de Koninklijke Akademie te Brussel en behaalde in 1931 de Godecharles-prijs en in 1935 de Eerste Grote Prijs van Rome. Sinds 1946 is hij directeur en stichter van de Akademie voor Schone Kunsten van Charleroi, waar hij tevens de beeldhouwkunst onderwijst. Hij is de auteur van talrijke monumentale werken die zich in Luik, Brussel en verscheidene andere steden bevinden. Verder maakte hij ook talrijke beeldhouwde borstbeelden en meer dan 60 medailles.

De N.V. Fibru-Fisch geeft thans zijn medaille « Dante Alighieri » uit. Het is een éézijdige medaille uit brons, met een doormeter van 70 mm. De kostprijs bedraagt 650 BF, schrijn en staander ingegrepen ⁽¹⁾.

EEN BEZOEK OVERWAARD

Op zondag 24 september ll. opende het Goltziusmuseum te Venlo (Nederland) haar in ons vorig nummer aangekondigde tentoonstelling van penningen gegraveerd door de gebroeders Wiener.

Na een welkomstwoord door Directeur W. Th. M. Hendriks, werd in de openingsrede door Dr. A. J. Bemolt van Loghum Slaterus een overzichtelijke en met lichtbeelden geïllustreerde uiteenzetting gegeven over leven en werk van deze alombekende graveursfamilie.

Na de aangeboden drink werd de tentoonstelling officieel voor geopend verklaard. Met recht en rede droeg deze enieders bewondering weg. De tentoongestelde penningen getuigen van de doorzetting en zorg waarmee de directie van het Goltziusmuseum haar aanzienlijke verzameling heeft bijeengebracht. Overzichtelijk gerangschikt in goed verlichte kasten biedt de tentoonstelling weliswaar niet het volledig oeuvre van onze beroemde graveurs, maar toch een overgroot gedeelte ervan, en bevat zeker enkele bijna unieke stukken, niet alleen wat penningen betreft, maar ook proefslagen van Belgische munten. De aandacht van de talrijke aanwezigen ging daarbij niet enkel naar de reeks kerken zoals dat bij onze verzamelaars wel eens meer het geval is, maar alle andere onderwerpen werden evenzeer gewaardeerd en bewonderd omwille van het vakmanschap dat erin tot uiting komt.

Niet enkel Nederlanders waren op deze openingsdag aanwezig, maar ook een belangrijke afvaardiging van Duitse verzamelaars, wat eens te meer bewijst hoe internationaal bekend de Wieners zijn. Spijtig genoeg moesten we vaststellen dat de Belgische verzamelaars, op enkele uitzonderingen na, uitblonken door hun afwezigheid, alhoewel er sinds verscheidene maanden voldoende ruchtbaarheid aan de tentoonstelling gegeven was. Wij kunnen enkel zeggen dat de afwezigen een unieke kans gemist hebben!

Tenslotte houden wij er langs deze weg aan Directeur Hendriks en zijn medewerkers nogmaals te danken voor dit prachtig initiatief en voor de gulle ontvangst die alle aanwezigen te beurt viel.

H. en J. JACOBS

(1) N.V. Fibru-Fisch, Edmond Rostandstraat 59 te 1070 Brussel. P.C.R. nr. 000-0017141-69.

ERKENDELIIKHEIDSMEDAILLE VAN DE STAD GENT VOOR BEWEZEN DIENSTEN AAN HET STEDELIJK ONDERWIJS

Uit nagekomen informatie ⁽¹⁾ is gebleken dat de hierboven afgebeelde en in een vorig artikel beschreven medaille ⁽²⁾ de enige erkentelijkheidsmedaille was die aan bepaalde personeelsleden van het stedelijk onderwijs van de stad Gent nog werd toegekend. Sinds december 1976 is zij echter vervangen door volgende penning, ontworpen door kunstenaar René Bruynseraede en uitsluitend in verguld brons verleend aan eervol gepensioneerde leden van het stedelijk onderwijs :
STAD GENT

Antieke olielamp. Links, achter de stralende vlam een S waarvan de voet uitloopt in een veldbrede G waarop uiterst rechts een O rust.

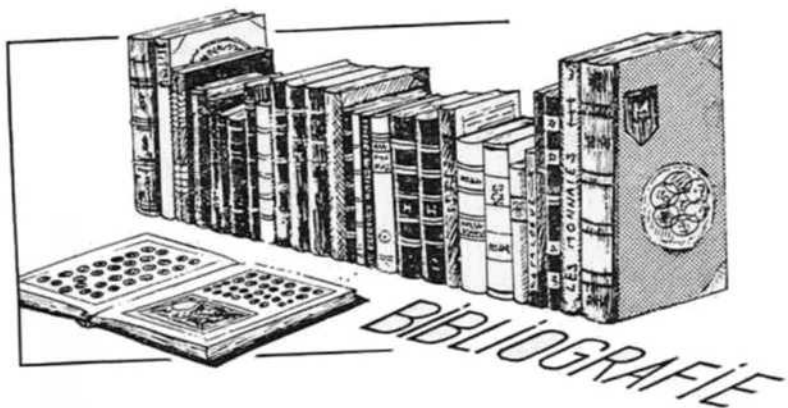
AAN/ rechthoek bestemd voor te graveren tekst /UIT/ERKEN-
TELIJKHEID/VOOR BEWEZEN/DIENSTEN AAN/HET
STEDELIJK/ONDERWIJS

[1976], [Mauquoy-Stockaer], verguld brons, 70 mm.

Jan LIPPENS

(1) Gegevens verstrekt door de stad Gent, Dienst Openbaar Onderwijs, Nederpolder 2, 9000 Gent.

(2) J. LIPPENS, Hedendaagse erkentelijkheids- en herinneringsmedailles van de stad Gent, *Tijdschrift voor Numismatiek* 27, 1977, nr. 5, p. 156, nr. 6.

BOEKBESPREKINGEN

LE RIDER Georges : Le monnayage d'argent et d'or de Philippe II, frappé en Macédoine de 359 à 294. (Uitgegeven bij E. Bourgey, 7 rue Drouot, Paris 9e. Prijs : 545 FF + portkosten).

In dit monumentaal werk (483 blz., 1 kaart in kleur en 95 platen) waarin men de systematische studie vindt van de zilveren en de gouden muntslag voor Filips II in Macedonië tussen 359 en 294 vóór J. Chr. (de contemporaine en postume aanmuntingen), geeft de auteur een methodisch klasement per muntstempel en per muntatelier van meerdere duizenden exemplaren die hij in de loop van meer dan tien jaar opzoeken omzeggens over de ganse wereld aange troffen heeft.

Het werk bestaat uit twee delen. Het eerste brengt de corpus van zilveren en gouden stukken geslagen te Pella en te Amphipolis, vervolgens de beschrijving van een bepaald aantal muntvondsten. In het tweede deel worden de muntreeksen in detail bestudeerd (gewichten, typen, uitgften, data) en worden algemene besluiten naar voor gebracht. Teneinde de raadpleging van het lijvig boek te vergemakkelijken werden achteraan talrijke registers ingelast.

Dit met grote nauwkeurigheid en zorg samengesteld wetenschappelijk werk laat een juist klasement toe van de munten van Filips II en is onmisbaar voor eenieder die belang stelt in de Macedonische numismatiek en de economische geschiedenis van Griekenland.

M. COLAERT

SUETENS Ivo : Bibliographie Numismatique - Supplément : Ordres et Décorations II. (Uitgegeven door de Cercle d'études numismatiques a.s.b.l., Keizerslaan 4, 1000 Brussel. Prijs : 650 BF (+ port voor buitenland) te storten op P.C.R. nr. 000-0957261-65 van de C.E.N.).

In de reeks Travaux du Cercle d'études numismatiques publiceerde de heer Ivo Suetens in 1969 een bibliografie gewijd aan de orden en eretekens, dat een aanvulling was op de in dezelfde reeks verschenen *Bibliographie Numismatique* van de heer Philip Grierson. Het betrof zonder twijfel een pionierswerk want voorheen was geen enkel dergelijk werk voorhanden. De auteur beschouwde deze publikatie geenszins als het eindpunt van zijn opzoeken. Integendeel, de uitgifte van zijn boek bood hem de gelegenheid zijn dokumentatiemateriaal aan te vullen met de hem door aandachtige en coöperatieve lezers verstrekte inlichtingen. De aldus bekomen gegevens vormden op hun beurt het beginpunt voor verdere opzoeken of gaven aanleiding tot nieuwe ontdekkingen. Deze gegevens waren van dergelijke omvang dat de publikatie van een tweede boek zich opdrong.

Voor het tweede boek van de heer Suetens, dat qua omvang het eerste met een paar bladzijden overtreft (152 tegen 147) werd stipt het eerder vastgelegde schema gevolgd : algemene werken, oudere algemene werken (van vóór de 19de eeuw), veilingscatalogi en catalogi van tentoonstellingen en verzamelingen, tijdschriften, soevereine ridderorden, religieuze en militaire orden, fantasie-orden en eretekens, vervolgens de gespecialiseerde werken betreffend een bepaald land (89 rubrieken). Registers per auteur of uitgever en per onderwerp sluiten het werk af.

Een nieuw ingelast hoofdstuk handelt speciaal over de insignes en eretekens van de vrijmetselarij, hetgeen door talrijke vorsers en verzamelaars tenzeerste naar waarde zal geschat worden.

Het eerste boek, resultaat van een nauwgezet en geduldig opsporingswerk door een groot deskundige in deze tak van de numismatiek, betekende reeds een gewaardeerd basiswerk en vormt met het thans verschenen tweede boek een onmisbaar werkinstrument voor alle belangstellenden in de orden en eretekens en in de bibliografieën.

M. COLAERT

TIJDSCHRIFTENNIEUWS

« *Echo Numismatica* » maandelijks tijdschrift Afdeling Tienen — 10de jaargang, nr. 5, mei 1978 :

Bij een 1 mei bezoek.

Verenigde Staten gaan goud verkopen om munt te steunen.

Stichting V.O.C. schip Amsterdam.

De Zoo slaat munt ! Zoo-geld dat niet devalueert.

— 10de jaargang, nr. 6, juni 1978 :

G. B. DEVOS, De dubbele adelaar in Karnataka (India).

J. TAELEMAN, Spotpenningen spaarden zelfs de paus niet.

P. P. SCHRAEPEN, Bij nader inzien ... meningen, feiten en werkelijkheid.

Numismatica Tienen : een nieuw initiatief « Miscellanea Numismatica ».

Een numismatische blik in de wereld.

— 10de jaargang, nr. 7, juli 1978 :

Is dit misschien een oplossing voor de regendagen?

Een nieuw initiatief « Miscellanea Numismatica ».

J. TAELEMAN, De geuzenpenning met « En tout fidelles au roy jusques a porter la besace ».

P. P. SCHRAEPEN, Overdaad schaadt : dit is ook al waar voor het muntverzamelen.

De Duitse munt- en geldgeschiedenis van bij de aanvang tot de jaren 1500.

Een numismatische blik in de wereld.

— 10de jaargang, nr. 8, augustus 1978 :

Een nieuw initiatief « Miscellanea Numismatica ».

De Duitse munt- en geldgeschiedenis van bij de aanvang tot de jaren 1500.

Dubbele wapenstuivers.

Een numismatische blik in de wereld.

— 10de jaargang, nr. 9, september 1978 :

Jaarlijkse algemene vergadering te Brugge.

Numismatica Tienen is dit jaar tien jaar jong.

Partikuliere muntslag in Enkhuizen 1673-1678.

Rijswijk opent jacht op schatgravers.

In en om onze nakende viering van ons 10-jarig bestaan.

Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek
« Numismatica Leuven »

— 5de jaargang, nr. 5, mei 1978 :

Woordje van de voorzitter.

Ruilagenda.

Geldontwaarding?

We lezen voor U.

Numismatische werken uit onze bibliotheek.

— 5de jaargang, nr. 6, juni 1978 :

Maandelijkse muntveiling.

Nieuws van de Leuvense kultuurraad.

Algemene jaarlijkse vergadering EGMP 1978.

Nieuwe uitgiften.

Numismatische studiereis naar Parijs.

Is de Belgische 2 frank van 1944 in zilver een aanmaakfout of een latere naslag?

— 5de jaargang, nr. 7, juli 1978 :

De tentoonstelling van de verzameling V. De Munter in het Stedelijk Museum.

R. WAERZEGGERS, Een belangrijke variëteit van de Robustusdaalder ontdekt in het British Museum.

— 5de jaargang, nr. 8, augustus 1978 :

Onze driedaagse studiereis naar Parijs, 19-21 augustus 1978.

Bulletin du Cercle d'études numismatiques

— 15de jaargang, nr. 2, april-juni 1978 :

J. LALLEMAND, Deux monnaies rares de l'empereur Gallien (253-268).

P. COCKSHAW, Le trésor d'Asper (monnaies d'argent de Louis de Male).

A. VAN KEYMEULEN, Les ducats et les demi-ducatons d'argent de Charles II (1665-1700).

Bibliographie :

J. LALLEMAND, Le trésor de Beaurains (dit d'Arras), par P. Bastien et C. Metzger.

Nogmaals Belgisch stuk van 5 frank op muntplaatje van 1 frank.

In het *Tijdschrift voor Numismatiek* 1978, blz. 63 deelde de heer Ole Jacobsen uit Gent mee dat hij in de omloop een Franstalig stuk van 5 frank 1975 aangetroffen had dat geslagen was op een muntplaatje van 1 frank. Welnu, dit eigenaardig stuk is absoluut geen unicum want ook de heer Albert Louckx uit Varsenare is in het bezit van een identiek stuk. Men mag redelijkerwijze veronderstellen dat een onbekend aantal van deze « vergissingen » aan de visuele

kontrole bij de Koninklijke Munt van België ontsnapt zijn en in de omloop verspreid raakten.

De heer André Despretz uit Drongen-Baarle deelt mee dat ook hij twee gelijkaardige stukjes in zijn bezit heeft en hij maakte een interessante vergelijking tussen het stuk van de heer Jacobsen (aangeduid met de letter A), het exemplaar van de heer Louckx (aangeduid met de letter B) en zijn exemplaren (aangeduid met de letters C en D).

Taal en datum :

A : Frans 1975

B : Frans 1975

C : Frans 1964

D : Frans ? . De datum is bijna volledig weggefallen, op de uiterste onderkant na. Mogelijk is het 1970, 1973, 1975 of 1976. Aan de onderste kromming van het laatste cijfer gezien, moet waarschijnlijk de voorkeur gegeven worden aan 1975.

Doormeter :

A : niet vermeld

B : niet vermeld

C : 21,4 mm

D : 21,3 mm.

Er zijn verschillen van een paar honderdsten mm volgens de as waarin gemeten wordt. Als vergelijking maten we vier stukken :

5 frank 1964 Frans 24,1 mm

5 frank 1975 Frans 24,0 mm

1 frank 1964 Frans 21,0 mm

1 frank 1975 Frans 21,0 mm.

Officieel moet de doormeter 24 mm zijn voor de stukken van 5 frank en 21 mm voor deze van 1 frank. Wellicht is de iets grotere breedte van de stukken D en C te wijten aan het feit dat aan de zijkant geen verhevenheid gemaakt is.

Gewicht :

A : 4,06 g

B : 4,00 g

C : 3,97 g

D : 3,92 g.

Officieel moet het gewicht van een stuk van 5 frank 6 g bedragen en dat van 1 frank 4 g. De heer Jacobsen woog vijf normale stukken van 1 frank en stelde schommelingen vast tussen 3,98 en 4,05 g.

Dikte, centraal gemeten :

A : niet vermeld

B : niet vermeld

C : 1,37 mm

D : 1,37 mm.

Als vergelijking :

5 frank 1964 Frans 1,55 mm

5 frank 1975 Frans 1,61 mm

1 frank 1964 Frans 1,34 mm

1 frank 1975 Frans 1,38 mm.

Rand :

A : geen kartelrand

B : geen kartelrand

C : geen kartelrand

D : geen kartelrand, maar wel enkele zwakke indrukken onderaan recht t.o.v. de voorzijde.

Beschrijving van voor- en keerzijde :

A : Vz. : gedeelte van het hoofd van Ceres en van de hoorn van overvloed ontbreken.

Kz. : bovenste helft van BELGIQUE is leesbaar ; kroon boven de eiketak is volledig zichtbaar.

B : Vz. en Kz. zoals A.

C : Vz. : alles is leesbaar op de bovenste stralen van de tweede ster en de uitstekende halmen van Ceres' krans na.

Kz. : BELGIQUE is voor ongeveer 1/4 weggefallen onderaan.

D : Vz. : ten opzichte van het normaal stuk is er een excentrische verschuiving naar rechts onder. Op de onderste sporen na, is de eerste ster en het jaartal weggefallen. De tweede ster is volledig weg, evenals de uitstekende halmen van Ceres' krans.

Kz. : BELGIQUE is 3/4 weg aan de B en de snoeiing vermindert tot en met de Q die voor 1/4 ontbreekt.

Sporen muntomloop en afkomst :

A : omloop ; sporen van slijtage van twee jaren omloop.

B : omloop ; sporen van slijtage.

C : Brussel, Nationale Bank ; enkele slijtagesporen.

D : Roesselare ; een paar omloopssporen.

Het nieuw bankbriefje van 100 frank — Taalaspekten.

In de publikatie « *Vragen en Antwoorden - Kamer* » van 16 mei jl., stelde de heer Baudson volgende vragen betreffende het nieuw bankbriefje van 100 frank en de taalaspekten :

1. Vergeleken bij de vroegere bankbriefjes van 100 frank van het type « Lombard », werd het taalaspekt van de nieuwe briefjes van 100 frank van het type « Beyaert » gewijzigd. Waarom komen op de keerzijde van het biljet (dat in de Franse taal is gesteld) niet de handtekeningen van de Gouverneur en de Schatbewaarder voor ?

2. Waarom werd in dat geval afgeweken van de wettelijke voorschriften inzake tweetalige teksten ?

3. Is de wettelijke voornaam van architect Beyaert « Henri » of « Hendrik »? De naam « Henri » wordt alleszins gebruikt voor de straatnaamborden van de Henri Beyaertstraat te Brussel en komt eveneens voor op de gedenkplaat die aldaar door de architectenvereniging « Société centrale d'architecture de Belgique » werd aangebracht.

4. Waarom komen de meldingen « Betaalbaar op zicht » en « Payables à vue » niet meer op de nieuwe briefjes voor?

5. Wat betekenen de handtekeningen « C. Leclercq SC » en « Y. Adam - M. Hurrig INV » op de voor- en achterzijde van het bankbriefje?

Antwoord :

1. Er werd besloten dat geen enkel bankbiljet van de nieuwe reeks handtekeningen zal dragen op de keerzijde. Het doel van deze maatregel is het opsporen van namaak te vergemakkelijken door al de vermeldingen die niet verplicht moeten voorkomen op beide zijden, zoals de nummers, de handtekeningen en de hoedanigheid van de ondertekenaars, op één enkele zijde te concentreren. Uit het oogpunt van het monetaire recht is de handtekening op één enkele zijde namelijk voldoende. Deze wijziging sluit aan bij de algemene strekking tot vereenvoudiging die in de omliggende landen wordt waargenomen.

2. Artikel 8 van de organieke wet van de Bank bepaalt dat de tekst in het Frans en in het Nederlands wordt gesteld. De handtekeningen zijn echter geen bestanddeel van de tekst, evenmin als de benamingen « De Gouverneur » en « De Schatbewaarder » waardoor ze worden geïdentificeerd. Deze benamingen mochten, krachtens de taalwetten, niet in de beide landstalen voorkomen op eenzelfde zijde; het zou strijdig zijn geweest met de regels die door de Vaste Commissie voor Taaltoezicht worden vastgesteld inzake akten en stukken die in de beide landstalen moeten opgesteld worden: elk van beide akten moet uitsluitend in één taal worden gesteld.

Het feit dat de voorzijde van het 100 frankbiljet in het Nederlands is uitgedrukt, betekent geen discriminerende maatregel ten opzichte van de Franstalige gemeenschap. Het taalevenwicht zal getrouw in acht worden genomen in de serie van vier bankbiljetten waarvan de uitgifte thans is begonnen: de bankbiljetten van 100 en van 5.000 frank krijgen een voorzijde in het Nederlands en die van 500 en van 1.000 frank een voorzijde in het Frans.

3. Volgens de geboorteakte is de voornaam van architect Beyaert, Henricus. De op zijn monument in de Bank voorkomende inscriptie, die in het Nederlands en volgens instructies werd gegraveerd, vermeldt Hendrik. Gelet op de geboorteplaats van de architect, namelijk Kortrijk, werd laatstgenoemde voornaam in aanmerking genomen.

4. Deze vermelding is volkomen nutteloos geworden, daar de bankbiljetten in feite niet terugbetaalbaar zijn. Ook de meeste omliggende landen hebben deze vermelding uit dezelfde vereenvoudigingsoverwegingen weggelaten.

5. De letters « SC », na de naam C. Leclercq, staan voor het Latijnse woord « sculptit » dat kan worden vertaald als « heeft gegraveerd ». Het betreft de kunstenaar die het portret van Beyaert op de voorzijde van het nieuw bankbiljet, alsmede het architectonisch motief op de keerzijde heeft gegraveerd. De letters « INV », achter de namen Y. Adam - M. Hurrig, staan voor het Latijn « invenierunt » dat kan vertaald worden als « hebben het ontwerp gemaakt ». Het zijn de twee grafici die, naar aanleiding van de door de Bank in 1972 uitgeschreven ideeënwedstrijd, door haar werden belast met de uitvoering van het model voor het nieuw 100 frankbiljet.

Kleurdiapositieven van Griekse munten.

De Edukatieve Dienst van de Koninklijke Bibliotheek Albert I, Keizerslaan 4 te 1000 Brussel stelt een reeks kleurdiapositieven te koop van Griekse munten bewaard in de verzamelingen van het Penningkabinet van Brussel.

De reeks, kostprijs 180 BF, toont de voor- en keerzijde van volgende 12 muntstukken :

- U2.1. Lydië, Kroisos (561-546). Hemistater, zilver.
Een leeuw en een stier tegenover elkaar staand.
Uitgediept vierkant.
- U2.2. Lukanië, Sybaris (550-510). Holle didrachme, zilver.
Een stier.
Uitgediept type.
- U2.3. Sicilië, Agrigente (550-472). Tetradrachme, zilver.
Arend.
Krab.
- U2.4. Attika, Athene (490-480). Tetradrachme uit de schat van Tell-el-Maskhouta (Egypte).
Hoofd van Athena.
Uil.
- U2.5. Sicilië, Naxos (461-430). Tetradrachme, zilver.
Het hoofd van Zeus, gekroond met wijnranken.
Gezeten sater.
- U2.6. Sicilië, Syrakuse (435-367). Door graveerder Evenetos onderstekende dekadrachme, zilver.
Het hoofd van Arethusa, omgeven door dolfijnen,
Vierspan en wapenuitrusting.
- U2.7. Aegina (404-375). Didrachme, zilver.
Landschildpad.
Uitgediept vierkant.

- U2.8. Sikyonie, Sikyon (400-300). Aeginetische stater, zilver.
Chimera.
Duif.
- U2.9. Lukanië, Heraklea (380-300). Didrachme, zilver.
Hoofd van Athena.
Herkules in gevecht met de leeuw van Nemea.
- U2.10. Tracië, Lysimakos (321-281). Tetradrachme, zilver.
Het hoofd van Lysimakos met de horens van Ammon.
Athena.
- U2.11. Rhodos (204-189). Tetradrachme van Rhodos, zilver.
Hoofd van Helios.
Roos.
- U2.12. Syrië, Antiochos I Soter (281-261). Tetradrachme, geslagen
te Seleucië op de Tigris, zilver.
Hoofd van Seleukos.
Apollo.

Penning afdeling La Louvière.

Naar aanleiding van de numismatische dag en haar tienjarig bestaan, geeft de afdeling La Louvière een gedenkpenning uit die verkrijgbaar zal zijn aan 125 BF voor de bronzen versie en aan 250 BF voor de zilveren uitvoering. Voor beide versies is de oplage beperkt tot 100 exemplaren. Voor bestellingen kan men terecht bij de heer E. Vandenhauten, rue Infante Isabelle 37 te 7071 Houdeng-Aimeries (tel. 064/227972, P.C.R. nr. 000-0020764-06).

Penning afdeling Tienen.

Ter gelegenheid van haar tienjarig bestaan geeft de afdeling Tienen een gedenkpenning uit waarvan we hier de afbeelding tonen. De voorzijde toont een beeld van de stad Tienen in 1793. De penning is een weergave van de zilveren exvoto welke uit dankbaarheid door de bevolking aan de kerk geschonken werd.

De penning (diameter 30 mm) bestaat in volgende uitvoeringen:
— goud 900/1000, 25 g, 2 mm dikte: uitsluitend per inschrijving.
— zilver 925/1000, 19 g, 2,5 mm dikte: 450 BF.

— brons 19 g, 2, 5 mm dikte: 150 BF.

Hij zal te koop aangeboden worden op de internationale muntenbeurs van 11 november 1978 te Tienen.

Gedenkpenning Hugo Verriest.

Naar aanleiding van de Hugo Verriestfeesten te Ieper geeft de Marnixkring Ieper-Westland een gouden gedenkpenning (900/1000, 9 g, 25 mm) uit met de beeldenaar van Verriest, omkranst door de slagzin « Dat volk moet herleven ». De penning is ontworpen door beeldhouwer-keramist Luc De Gheus, kost 4.800 BF en kan besteld worden in de kantoren van de Kredietbank.

De penning 1978 van het E.G.M.P.

Naar aanleiding van de jaarlijkse algemene vergadering geeft het E.G.M.P. traditiegetrouw een penning uit. Dit jaar wordt de zilveren penning opgedragen aan de heer Orban, voorzitter van de afdeling Mons. Hij zal te bekomen zijn op de algemene vergadering te Brugge tegen de prijs van 400 BF. Belangstellenden kunnen de penning eveneens bestellen bij de penningmeester, de heer Pierre le Maire door storting of overschrijving van het overeenkomstig bedrag op P.C.R. nr. 000-0846038-04 van het E.G.M.P., de Broquevillelaan 53 te 1200 Brussel. Personen die de penning per aangetekende zending wensen te ontvangen, dienen het intekenbedrag met 50 BF te verhogen.

Algemene vergadering van het E.G.M.P. 1980.

In 1980 viert de stad Luik haar duizendjarig bestaan en naar aanleiding van deze gebeurtenis heeft de Cercle Numismatique Liégeois op zich genomen de jaarlijkse algemene vergadering van het E.G.M.P. voor 1980 te organiseren. Als datum werd de eerste zondag van de maand juni weerhouden.

Tentoonstelling Harry Elström te Kopenhagen.

In het penningkabinet van Kopenhagen had een tentoonstelling plaats van medailles van Harry Elström. De kunstenaar, in 1906 te Berlijn geboren uit Deense ouders, vestigde zich na de eerste wereldoorlog in België, waar hij genaturaliseerd werd en er zijn tweevoudige loopbaan van kunstenaar en lesgever voortzette. Hij is thans ere-professor aan de Katholieke Universiteit van Leuven.

De medaille vertegenwoordigt slechts één aspect van de creaties van de kunstenaar, die ook als beeldhouwer belangrijke werken op zijn aktief heeft.

Het is uiteraard de medaille die vooral de aandacht van de numismaat opeist. Van de 120 door Harry Elström ontworpen medailles, stelde het penningkabinet van Kopenhagen er 116 tentoon. Zij werden in de loop van bijna een halve eeuw vervaardigd vermits de

eerste van 1931 en de laatste van 1977 dateert (sindsdien is het aantal misschien reeds gegroeid). De tentoonstellingscatalogus werd in drie talen opgesteld, te weten het Frans, het Engels en het Deens terwijl twaalf van de geëxposeerde medailles erin afgebeeld staan. De Deense pers heeft aan deze tentoonstelling veel ruchtbaarheid gegeven en van de hand van Kirsten Bendisen (die ook de inleiding van de catalogus voor zijn rekening nam) verscheen een belangrijke bijdrage over deze manifestatie in de Muntsamlernyt van april 1978.

VEILINGEN EN CATALOGI

Sotheby's (34-35 New Bond street, London W1A 2AA) hield op 19 juli 1978 de openbare veiling van een geheel van oude, Engelse en vreemde munten uit goud, zilver en brons, benevens een reeks herdenkingsmedailles en een verzameling Indische munten.

Op 27 september had de verkoop plaats van eretekens en medailles voor het merendeel van Britse oorsprong en verleend voor daden van moed of bijzondere verdiensten bij de land- en zeemacht. Een gedeelte van de verzameling behoorde toe aan prinses Paula van Joegoslavië.

Men weet dat verzamelingen van eretekens en andere verdienstegetuigenissen tenzeerste in trek zijn in Engeland. Meestal betreft het ook indrukwekkende dokumenten. Ten bewijze: het laatste lot uit de veiling (tegelijkertijd ook het lot met de hoogste schattingsprijs van eventjes 8.000 pond) was samengesteld uit zeven eretekens waaronder de Orde van het Bad, verleend aan luitenant-generaal Sir John Rolt, die tussen 1800 en 1814 gedurig Napoleon bekampte zowel in Italië, Spanje en het Iberisch schiereiland.

S.A. Monnaies et Médailles (Malzgasse 25, Basel): lijst van juli 1978 bevattende Hellenistische bronzen munten, Romeinse en Byzantijnse solidi, moderne goudstukken en munten uit Zwitserland, Rusland en Braunschweig-Lüneburg. Lijst van augustus 1978: het Grieks Pantheon op de munten, stukken geslagen voor de gens Julia en de gens Claudia, goudstukken, munten uit Zwitserland, Tirol en Elzas en tenslotte stukken afkomstig uit Duitse steden.

Münz Zentrum Köln (Rubensstrasse 42, 5000 Köln 1): lijst nr. 28 met stukken uit het Duits keizerrijk, diverse Europese munten en medailles.

Kredietbank (Numismatische Afdeling, Arenbergstraat 7, 1000 Brussel): lijst van juni 1978.

A.G. van der Dussen BV (Hondstraat 5, Maastricht): lijst van juli - augustus 1978.

W. P. Houston (Boecklinstrasse 2, 6 Frankfurt 70): lijst nr. 24.

Maison Deblain (avenue Cyrille Besset, Nice): lijst van september 1978.

De heer **Jean Elsen**, Ahornbomenstraat 1-3, 1040 Brussel: lijst nr. 10 september-oktober 1978: behoudens een ruime keuze numismatische literatuur ook Griekse en Romeinse munten. De lijst bevat tevens een paar interessante artikels: *L'intérêt des monnaies grecques en bronze — Un follis d'Héraclius et Héraclius Constantin frappé à Antioche — Une trouvaille de deniers d'Antioche au type immobilisé de Bohemond IV — Muntvondsten.*

VRAAG EN ANTWOORD

1. *Jeton « Keizerlijk Casino Oostende » (Tijdschrift voor Numismatiek 1978, blz. 98)*

Op de vraag van de heer Willy Herssens bezorgde de heer Jean-Marie Lefèbvre, erevoorzitter van de Handelskamer van Brussel, volgend antwoord:

« Ik meen mij te herinneren dat vóór de tweede wereldoorlog recht over het Kursaal te Oostende zich het Hôtel Imperial bevond waar ondermeer ook speeltafels ter beschikking waren en dat de jeton met het opschrift CASINO IMPERIAL D'OSTENDE in deze instelling gebruikt werd ».

Kunnen andere lezers meer details daarover mededelen?

Dergelijke jetons zijn getuigenissen van de lokale geschiedenis en de ervaring heeft uitgewezen dat alle inlichtingen dienaangaande liefst zo spoedig mogelijk vergaard worden.

2. *Noodbiljetten gezocht*

De heer Luk Vandamme, Haverveld 50, 3540 Zolder (tel. 011/533847) zoekt noodgeldbiljetten, uitgegeven tijdens de tweede wereldoorlog in volgende gemeenten en steden: Ampsin-Bende, Assebroek, Châtelet, Emelgem, Genk, Havre, Herseaux en Ingelmunster.

Personen die hierbij kunnen helpen worden verzocht met hem contact op te nemen.

RUILBEURZEN

Wie richt in	:	Cercle Numismatique van La Louvière.
Wat	:	numismatische dag ter gelegenheid van het
	:	10-jarig bestaan.